

Ramoneda i la filosofia-ficció

UN assaig que es llança arriscadament a assegurar la possibilitat de conèixer l'individu humà —l'individu en la seva realitat concreta de tal, no com a membre de cap grup o classificació o com a exemplar de l'espècie— presenta d'entrada un interès considerable. L'individu és inefable, s'ha dit fins que la modernitat —i la postmodernitat— postkantiana ha començat a posar-ho en tela de judici. Aquest és el cas del text titulat *El sentit íntim de Josep Ramoneda*, membre del Col·legi de Filosofia de Barcelona i professor de Filosofia Contemporània a la Universitat Autònoma de Barcelona. El contingut de l'assaig, del qual ens ocuparem de seguida, constitueix també el tema ofert per aquest professor durant el curs 1980-1981 d'aquell Col·legi, resumit en el text *Coneixement, memòria, invenció*, de que vam parlar en un article anterior.

El text de Ramoneda comença amb una crítica del sentit comú i acaba amb l'afirmació apassionada d'un meravellós sentit íntim, passant per unes excepcionalíssimes tesis sobre l'individu humà i la voluntat de poder que entén que el defineix com a diferent de tot i de tots. Com ens conta el mateix autor, el seu discurs arrenca d'una «dèria»: la de fer pensable l'individu.

El sentit comú presentat per Ramoneda ve a ser, d'una banda, el bon sentit cartesià, poder de jutjar i de distingir allò que és ver d'allò que és fals, per altre nom, la raó del racionalisme clàssic i dels racionalismes moderns, en definitiva de l'idealisme hegel·lià i del positivisme; i el seu transferiment a nivell col·lectiu, representat, segons que afirma Ramoneda, per l'utilitarisme de Bentham i el concepte de voluntat general de Rousseau. El nostre au-

tor en fa una crítica desafortunada que comporta, com calia esperar i ara és de consuetud en els neometafísics de la singularitat, una rebentada total de la ciència, vista lamentablement segons una concepció encara fi de segle, completament desfasada. La ciència contemporània —les ciències empíriques contemporànies—, alhora experimentals, racionals i crítiques, s'han alliberat de les metafísiques idealista i positivista. No és cert, doncs com diu Ramoneda que «sense Tot no hi ha ciència» —el Tot hegel·lià mort i enterrat—, ni tampoc la ciència significa l'«imperi de la necessitat», des del moment que no té més remei que ser probabilista —per exemple, entre altres coses es troba debatent la qüestió clau del determinisme—, ni aixeca veritats universals i necessàries, sinó models substituïbles per altres quan aquells es mostren insuficients i encara, també sap analitzar i descriure singulars. Altra qüestió és que la tecnologia que s'grega sigui el millor instrument dels centres de poder mundial —Estats, multinacionals i monopolis— per a assumir el control dels respectius espais, des de la dominació per la força i el diner fins a la manipulació de les consciències a través de la «hipnosi de masses». Tanmateix els científics-tecnòlegs, investigadors a sou d'Estats i d'empreses, són una cosa, i la ciència estricta, primàriament investigació crítica del cosmos i secundàriament tecnologia, en gran part als serveis dels centres de poder, una altra.

Pel que fa a l'individu humà, la visió que en té Ramoneda cal adscriure-la al romanticisme més exaltat. En principi l'entén com un Dasein heideggerià, tanmateix constituït per un anhel de coneixement absolut, totalment sorgit de l'amor. L'individu és, encara, voluntat de

poder i també categoria construïda. L'anhel que el constitueix és abassegador, descomunal, conflictiu. Pel que fa a la voluntat de poder, cal dir que és l'element diferencial de l'individu. El poder és relació amb l'altre —cosa o persona—, relació en què la singularitat diferencial de l'individu es manifesta. No cal entendre'l, doncs, com a estrictament negatiu, és a dir, com a força encaminada a la dominació pura i simple, per bé que caldria veure com es compagina aquesta restricció amb el fet que els humans, com diu Ramoneda «volem fer-nos acceptar com a individus per reduir després l'altre». Ara, existeix un poder positiu, capaç, sembla, de «posar» relacions i sabers nous on no resideix cap disseny de dominació. El poder, doncs, és una bóta de Sant Ferrnol, inexhaustible, que, a més a més aboca vins de diferents i exquisides menes.

La manera ramonediana de fer pensable l'individu, el mena a arbitrar l'existència d'un sentit íntim que comporta l'afirmació d'uns estats excepcionalíssims de coneixement. Les figures en són la relació d'amor-passió, la creació artística i la intuïció científica. En aquests espais, per a Ramoneda, s'esdevé l'autèntic coneixement, que té el caràcter d'una il·luminació i només és de singulars. En el cas de l'amor-passió, el coneixement de l'altre és talment extraordinari que aspira a consumir-se en la mort, com a via d'acompliment, tanmateix impossible. El model és la passió de Tristan i Isolde, precisament wagneriana. Si es tracta de l'artista, és tan poderosament creador que trenca el codi de l'art que conrea. Si és el coneixement de la intuïció científica, descobreix veritats que obren grandiosos horitzons encara mai no besllumats. Els actors d'aquests conei-

xements són Genis, Superhomes o Superdiferents. Encara més, els tals coneixements, si són els de l'amor-passió, penetren en el si de l'ésser, però no és segur que no el construeixin. Comporten la fusió dels amants i alhora la individualització separada de cadascun d'ells. Són, alhora, coneixement perfecte i al·lucinació, la màxima lucidesa i la màxima follia. La gran pensada de Ramoneda és que en aquest moment de la il·luminació-follia es produeix una suspensió de poder —suposem que només del negatiu— per bé que la vivència de l'amor-coneixement del Geni desemboca, diu, en un augment de poder, suposem, aquest cop, per art de màgia, del positiu.

El mèrit més gran de la teoria de Ramoneda és que no admet crítica de cap mena, car la crítica, ens diria de seguida, es faria des del sentit comú, que, segons ella, no toca vores. Deixem-lo, doncs, amb el seu romanticisme delirant i resignem-nos a callar. Ens resta, però, un recurs per a poder parlar, que el mateix Ramoneda ens facilita. A la fi del llibre, l'autor ens diu textualment que «ha intentat de crear una ficció teòrica», és a dir, que el seu sentit íntim i seqüeles són ficcions deliberades, invencions. Aleshores és al lector, que, com un llamp, li ve la il·luminació. La filosofia del sentit íntim de Ramoneda no és més que filosofia-ficció. Creiem sincerament que ni el talent de l'autor ni la seva preparació no se la mereixen. Potser, si la seva ambició sabia passar pels garbells indispensables d'una bona crítica, li'n sortiria una altra que li faria honor, una filosofia que hauria saltat de la dèria a la proposta, de l'ocurrència a la troballa, de l'emotivitat desbordada a la sospita de veritat.

Alfred Badia